

Deficiencies of Iran's legal system and international law in preventing international crimes: a case study of Gaza

Mohammad Saleh Taskhiri*

Assistant Professor, Department of International Law, Faculty of Law, Qom University, Qom, Iran
Email: taskhiri.ms@gmail.com

Use your device to scan
and read the article online

Citation Taskhiri, M.S. (2025). Deficiencies of Iran's legal system and international law in preventing international crimes: a case study of Gaza . [Islamic Law \(A Quarterly Journal of Law\)](#). 22 (84): 95-128

 [10.22034/ilaw.2024.2026041.3413](https://doi.org/10.22034/ilaw.2024.2026041.3413)

Received: 27 March 2024 , Accepted: 13 August 2024

Abstract

In response to catastrophic military attacks, international law, while providing for the "international responsibility" of states, has created "international criminal liability" for the military and political leaders. These measures, which are included under the humanitarian law or the law of armed conflicts (domestic and international), are aimed at reducing the pain caused by war by limiting the use of military tools. After the attack of the Israeli military forces in the Gaza Strip, its expansion to other parts of Palestine Territory in 2023-2024, the killing of tens of thousands of civilians and the destruction of countless civilian targets, the question arose that despite the legal mechanisms for prosecuting Israeli international crimes, what Are the obstacles which cannot be prevented from committing these crimes again? This article deals with two categories of domestic and international legal obstacles for the legal prosecution of Israeli crimes from a legal perspective and with an analytical-descriptive method. According to the findings of this article, "Iran's non-membership in the Statute of the International Criminal Court", "lack of criminalization of international crimes in domestic legislation" and "non-recognition of Israel" are three factors that make Iran face problems in legal prosecution. In addition, "the weak international position of the Palestinian state", "Israel's interest in using legal tools to its military interests" (warfare) and "the lack of legal bases necessary to support the resistance" (legal convergence) are three key obstacles to prevent the aforementioned crimes. Therefore, while addressing each of the domestic and international obstacles from a legal point of view, this article has examined solutions.

Keywords

International Crimes Legal Convergence International Criminal Court Warfare Criminalization

Extended Abstract

1. Introduction

The escalation of military operations in the Gaza Strip following the events of October 7, 2023, has highlighted a critical intersection between international law and global politics. International organizations, including the WHO and UNICEF, have documented actions by the Israeli regime that constitute "international crimes," encompassing war crimes and genocide. Traditionally, international law focused on state responsibility—a civil concept involving reparations and guarantees of non-repetition—but the post-WWII era introduced the concept of individual criminal responsibility for "international crimes," which pierces the veil of sovereign immunity for political and military leaders. Despite the establishment of the International Criminal Court (ICC) as a permanent body to prosecute such crimes, legal mechanisms often appear ineffective in preventing their recurrence.

The sources suggest that the persistence of these crimes is partly due to the strategic use of law by powerful actors. Great powers often attempt to align their actions with international law to maintain "the rule of law" and "legitimacy," yet they frequently employ "lawfare" to secure personal interests over collective goods. This includes "exceptionalism," where states seek legal exemptions, or "labeling," where they rebrand prohibited acts—such as calling torture "enhanced interrogation" or aggression "preemptive defense"—to escape liability. When legal institutions like the ICC attempt to prosecute their personnel, these powers may resort to sanctions or psychological warfare against judges. Israel similarly seeks international legitimacy and fears legal prosecution, as evidenced by its harsh reactions to the Goldstone Report and South Africa's genocide case at the International Court of Justice (ICJ). Consequently, understanding the legal obstacles to effective prosecution is essential for any state, particularly Iran, seeking to use legal tools to address these international crimes.

2. Research Methodology

This research utilizes an analytical-descriptive methodology to identify and categorize the barriers preventing the Islamic Republic of Iran from effectively prosecuting international crimes committed by the Israeli regime. The study focuses on two primary levels of obstacles: those rooted in the Iranian domestic legal system and those stemming from deficiencies in the international legal order. The objective is to go beyond mere summary and offer a strategic framework for legal activism in the context of the Gaza conflict.

3. Research Findings

The research identifies three major domestic barriers and three international obstacles that hinder efficient legal pursuit.

Domestic Barriers:

- **Non-accession to the Rome Statute:** Although Iran signed the Rome Statute, it has never ratified it. Historical pessimism regarding the ICC's perceived bias against Islamic and African states, alongside concerns over incompatibility with Sharia law—specifically regarding sentencing, the role of non-Muslim judges, and gender—has stalled ratification. While Iranian laws mandate the prosecution of Israeli leaders, effective use of the ICC remains legally difficult without full membership.

- **Lack of Specific Domestic Legislation:** There is a significant gap in Iran's internal laws regarding the specific criminalization of international crimes like genocide and war crimes. Since the ICC operates under the "principle of complementarity," it only intervenes if a state is "unwilling or unable" to prosecute; therefore, lacking robust domestic legislation limits Iran's ability to assert jurisdiction or prevent external judicial interference. Current provisions, such as Article 9 of the Islamic Penal Code, are criticized for being overly vague and insufficient for complex international cases.

- **The Dilemma of Recognition:** Iran's principled policy is the non-recognition of the Israeli regime, which it views as an illegal occupation. This creates a barrier in the ICJ's contentious jurisdiction, where litigation is strictly between "states". To avoid the "trap of recognition," Iran often relies on third-party states—such as supporting South Africa's case—rather than filing direct claims, which limits its primary legal agency.

International Barriers:

- **Status of the Palestinian State:** The legal standing of Palestine remains complex. While it has gained "non-member observer state" status at the UN and joined the ICC, it suffers from internal and external weaknesses. The internal split between Fatah in the West Bank and Hamas in Gaza, coupled with Israel's refusal to recognize Palestinian statehood despite past agreements, undermines Palestine's ability to act as a unified sovereign entity in international legal fora.

- **Systematic Lawfare:** Israel has spent decades developing a "lawfare" strategy, using legal instruments to achieve military objectives. By successfully lobbying allies to designate Palestinian resistance groups as "terrorists," Israel reframes its military actions as a "war on terror," thereby attempting to

bypass traditional humanitarian law protections. Furthermore, Israel has actively influenced international legal scholarship to portray its military codes as standard behavior for "customary international humanitarian law".

- Weakness of the "Right to Resistance": International law clearly defines "self-defense" for states under Article 51 of the UN Charter but is less definitive regarding the "right to resistance" for occupied peoples. While this right is rooted in the "right to self-determination," the lack of detailed international treaties or declarations specifically protecting the right to use force against a "prolonged occupation" leaves a gap that Israel exploits to delegitimize resistance.

4. Conclusion

The study concludes that legal action is a vital component of modern political and military strategy. For Iran to overcome current obstacles, it must develop "indigenous" domestic legislation that criminalizes international crimes according to its own legal and religious requirements. Such a model could be exported to other Islamic nations that share similar jurisprudential concerns and are also frequent targets of international legal scrutiny.

Furthermore, Iran must engage in collective international activism. By collaborating with like-minded states that have shown willingness to challenge the status quo—such as South Africa, Bolivia, and Ireland—Iran can help build a "cumulative" international practice that strengthens the rights of the oppressed. Ultimately, the goal is to refine the international legal discourse surrounding the "right to resistance" and "prolonged occupation" to prevent legal frameworks from being weaponized solely by powerful actors. Strengthening these legal tools is not merely a judicial task but a strategic necessity to protect the rights of the Palestinian people and ensure accountability for international crimes.

Funding

According to the author, this research received no specific grant from any funding agency.

Author's Contribution

The author is solely responsible for the design, implementation, writing, and final approval of the manuscript.

Conflict of Interest

The author declare that there is no conflict of interest regarding the authorship or publication of this article.

موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین الملل در مقابله با جنایات بین المللی (مطالعه موردی غزه)

محمد صالح تسخیری*

استادیار گروه حقوق بین الملل دانشکده حقوق دانشگاه قم، قم، ایران.

Email: taskhiri.ms@gmail.com

Use your device to scan and read the article online

Citation Taskhiri, M.S. (2025). Deficiencies of Iran's legal system and international law in preventing international crimes: a case study of Gaza. [Islamic Law \(A Quarterly Journal of Law\)](#), 22 (84): 95-128

 [10.22034/ilaw.2024.2026041.3413](https://doi.org/10.22034/ilaw.2024.2026041.3413)

Received: 27 March 2024 , Accepted: 13 August 2024

چکیده

یکی از ابزارهای مقابله با جنایات بین المللی، کاربست ابزار حقوقی برای پیشگیری یا مجازات افرادی است که مرتکب آن شده اند. در جنایات ارتكابی توسط رژیم صهیونیستی در غزه در سال ۲۰۲۳ - ۲۰۲۴، احساسات عمومی جهانیان جریحه دار شد و دولتهای متعددی اقدام به استفاده ابزار حقوقی در این راستا کرده اند. مقاله پیش رو با روشی تحلیلی - توصیفی به این سؤال پاسخ می دهد که چه موانعی وجود دارد که مانع از پیگرد کارآمد حقوقی جنایات ارتكابی رژیم صهیونیستی توسط ایران می گردد؟ در پاسخ به این سؤال، نوشتار پیش رو دو دسته موانع با ریشه داخلی و بین المللی را مدنظر قرار می دهد. از منظر این مقاله، عدم الحاق ایران به اساسنامه دیوان کیفری بین المللی، فقدان قانون بسنده داخلی و عدم شناسایی، عواملی با ریشه داخلی هستند که ایران را در پیگرد حقوقی کارآمد با دشواری هایی روبه رو می سازند. همچنین جایگاه بین المللی ضعیف دولت فلسطین، اهتمام اسرائیل به استفاده از ابزار حقوقی در راستای منافع نظامی اش (جنگ حقوقی) و ضعف جایگاه حق بر مقاومت در حقوق بین الملل، موانعی است که ایران و دیگر دولتها را از کنشگری حقوقی شایسته باز می دارد. دستاورد و یافته این مقاله بر این ایده متمرکز می باشد که شایسته است ایران برای مقابله با این دسته از جنایات بین المللی، اقدام به قانونگذاری در خصوص جنایات بین المللی مبتنی بر الگوی بومی و داخلی کند (قانونی متناسب با نیازها و اقتضائات ایران) و در کنار آن ضمن اقناع دیگر دولتها، اقدامات جمعی در به کارگیری ابزارهای حقوقی علیه اسرائیل را به کار بندد.

واژگان کلیدی

جنایات بین المللی، همگرایی حقوقی، دیوان بین المللی کیفری، جنگ حقوقی، جرم انگاری.

مقاله

پس از وقوع عملیات هفتم اکتبر ۲۰۲۳ موسوم به «طوفان الاقصی»، رژیم صهیونیستی اقدام به حملات وسیع بر ضد اهداف نظامی و غیرنظامی در باریکه غزه کرد. بر اساس اطلاعات رسمی منتشرشده توسط مجموعه سازمان‌های تخصصی بین‌المللی همانند سازمان بهداشت جهانی، صندوق بین‌الملل کودکان ملل متحد (یونیسف) و سازمان خواربار جهانی (فائو) اسرائیل مرتکب اقداماتی شده است که از منظر حقوق بین‌الملل و منطق حاکم بر جامعه بین‌المللی، «جنایت بین‌المللی» به‌شمار می‌آید (UNICEF, 2024, p.7/ WHO, 2024, pp.1-3). حملات یادشده که از منظر تاریخی، موضوعی جدید به‌شمار نمی‌آمد، به دلیل تکرار چندین باره در عملکرد رژیم صهیونیستی، این سؤال را برانگیخت که چرا سازوکارهای حقوقی برای مقابله با این‌گونه جنایات به‌درستی عمل نمی‌کند و مانع از تکرار آنها نمی‌شود؟

در نظام حقوق بین‌الملل، اصل بر رسیدگی به تخلفات «دولتها» در قبال نقض تعهدات بین‌المللی برخاسته از معاهدات بین‌المللی است. در نتیجه در مواردی که تعهدی قراردادی و معاهداتی توسط یک دولت نقض شود، «مسئولیت بین‌المللی» دولت ایجاد می‌شود (Crawford, 2003, pp.446-)

447)؛ مسئولیتی که ماهیتی مدنی دارد و مبتنی بر جبران مالی

و تعهد به عدم تکرار، اقدام به ترمیم خسارات به‌وجودآمده می‌کند. از میانه قرن بیستم و با پایان جنگ جهانی دوم، همزمان با تأسیس دادگاه نظامی نورنبرگ و توکیو برای رسیدگی قضایی جرائم سران و مقامات سیاسی و نظامی دولتهای مغلوب، مفهوم دیگری نیز به مجموعه نظامات حقوق بین‌الملل اضافه شد تحت عنوان «جنایات بین‌المللی» (Armstead, 1997, p.746)؛ با این بیان که مفهوم جنایات بین‌المللی، با از بین بردن هسته سخت «اصل مصونیت دولتها و سران سیاسی و نظامی آن» (Kerr, 2020, pp.197-198)،

نویسد و عمده به بشریت شود و موجب برانگیختن عواطف عمومی جهانی گردد، به واسطه حقوق بین‌الملل به آنها رسیدگی خواهد شد.

تجربه تشکیل محاکم بین‌المللی برای جنایات ارتكابی در یوگسلاوی، روندا و سیرالئون، در کنار آنچه که از رویه قضایی نورنبرگ و توکیو باقی مانده بود، منجر به تأسیس دیوان بین‌الملل کیفری شد. این دیوان برخلاف محاکم بین‌المللی پیشین، به مسئولیت بین‌المللی دولت‌ها نمی‌پرداخت بلکه غرض از تأسیس آن تمرکز بر مسئولیت سران بود؛ همچنین برخلاف محاکم بین‌المللی کیفری دیگر، موقت و خاص یک کشور نبود بلکه دامنه صلاحیت آن به صورت گسترده طراحی شده بود (Bassiouni and Schabas, 2021, pp.5-7)؛ هرچند که دیوان به واسطه رسیدگی به پرونده‌ها و قضایای مختلف و دادستان دیوان با عملکردش، منجر به توسعه این صلاحیت گسترده نیز شدند.

آنچه که بیان شد، نشان از توسعه دامنه مفهوم جنایات بین‌المللی در طول یک قرن اخیر می‌باشد. در متون تخصصی به فارسی از «جرائم بین‌المللی» و «جنایات بین‌المللی» در این خصوص استفاده می‌شود. دلیل این تفاوت را می‌توان در ترجمه «Crime» جست‌وجو کرد. اگر این لفظ در حقوق انگلوساکسون ترجمه گردد، «جرائم» تعبیر کاملی است اما از آنجاکه اساسنامه و اسناد حقوق بین‌المللی کیفری بسیار و امداار متون فرانسوی است؛ لذا برخی صاحب‌نظران این واژه را از منظر حقوق فرانسه نیز مدنظر قرار داده‌اند. در حقوق فرانسه جرائم بر اساس شدت مجازات، به سه دسته خلاف (Infraction) و جنحه (Délit) و جنایت (Crime) تقسیم می‌شود؛ از این رو تعبیر جنایت بین‌المللی که حاوی جرائم شدید در حقوق بین‌الملل می‌باشد، بیش از جرائم مورد توجه قرار گرفته است (شریعت باقری، ۱۳۹۰، ص ۵). از آنجاکه این نوشتار نیز در چارچوب حقوق بین‌الملل نوشته شده

است و نویسندگان حقوقی بین‌المللی از این تعبیر بیشتر استفاده می‌کنند، از این‌رو تعبیر «جنایت بین‌المللی» در این مقاله استفاده شده است. این توسعه، گواه از فزونی یافتن اهمیت رسیدگی کیفری به جنایات بین‌المللی است؛ جنایاتی که شامل چهار دسته با عناوین «جنایت نسل‌زدایی»، «جنایت علیه بشریت»، «جنایت تجاوز» و «جنایت جنگی» می‌شود. با توجه آنچه که در دوران پس از وقوع عملیات طوفان الاقصی یا هفتم اکتبر توسط رژیم صهیونیستی محقق شده است، ارتکاب دو دسته جنایت نسل‌زدایی و جنایت جنگی به این دولت منسوب می‌شود. از آنجا که از یک منظر، جنایت نسل‌زدایی بخشی از جنایت جنگی است که به دلیل ماهیت و اهمیتش بصورت مستقل جرم‌انگاری می‌شود و تعاملات فراوانی میان این دو عنوان در جریان می‌باشد (Bachman, 2020, p.22)، این مقاله بیشتر بر «جنایات جنگی» تأکید دارد.

مقاله پیش‌رو به این موضوع می‌پردازد که از منظر حقوق بین‌الملل، چه موانعی در مقابل ایران وجود دارد که در پیگرد جنایات بین‌المللی رژیم صهیونیستی منجر به کندی یا عدم‌وصول به نتیجه می‌گردد. مقاله ضمن بررسی اثرگذاری و اثرپذیری حقوق بین‌الملل و سیاست در موضوع جنایات بین‌المللی، بر موضوع جنایات اسرائیل در فلسطین متمرکز می‌شود و از آنجا که نویسندگان به دنبال تبیین اهمیت بررسی موانع حقوقی موجود و لزوم تلاش برای رفع آنها می‌باشد، برشی حقوقی به نظم حقوقی ایران برای درک عمیق‌تر از موانع آن در برابر وقوع جنایات بین‌المللی خواهد زد.

۱. اثرگذاری حقوق بر سیاست بین‌الملل

ابتدای این بحث باید به این سؤال مفروض پاسخ داده شود که در جهان کنونی، حقوق چگونه می‌تواند مقابل ناملایمات ناشی از جنگ و جنایات جنگی را بکاهد؟ این سؤال بیشتر بر ناکارآمدی حقوق بین‌الملل متمرکز

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

است و اساساً فایده‌مندی مباحثی همانند موضوع این نوشتار را زیرسؤال می‌برد. برخلاف تصور عامیانه از مسائل بین‌المللی، دولتهایی که قدرت سیاسی و نظامی برتر جهانی را دارند، تلاش می‌کنند تا اقدامات خود را منطبق با حقوق جلوه دهند؛ منطق اصلی این تطابق، اهمیت «حاکمیت قانون» و تلاش دولتها برای تبعیت از قانون بین‌المللی است (Kosken- niemi, 2017, pp.4-5). این قدرتها در ابتدا می‌کوشند تا منافع خود را از طریق و در قالب‌های حقوقی پیگیری کنند. به بیان روشن‌تر دولتهای قدرتمند هیچ‌گاه با اتکا به قدرت اقتصادی و سیاسی و نظامی خود از ابزار حقوقی غافل نمی‌مانند و تلاش می‌کنند تا با استفاده از ابزار حقوقی، منافع خود را تأمین کنند. در برخی موارد این دولتها برخلاف نفع جمعی، نفع شخصی خود را به قالب‌های حقوقی تحمیل می‌کنند همانند درج حق وتو در منشور ملل متحد، تقسیم دولتها به دارندگان تسلیحات اتمی و فاقد آن در معاهده منع اشاعه سلاح‌های اتمی یا طراحی گروه بانک جهانی به شیوه‌ای که ایالات متحده آمریکا به‌تنهایی امکان عقیم کردن تصمیمات را داشته باشد. در تمامی مثال یادشده (منشور ملل متحد، معاهده منع اشاعه و اسناد بانک جهانی)، ابزار حقوقی برای تأمین نفع تبعیض‌آمیز این دولتها به کاربرده شده است. این کاربست ابزار حقوقی در راستای منافع حقوقی «معافیت‌گرایی» نامیده می‌شود (Bradford & Posner, 2011, p.50).

اهمیت تطابق با حقوق در عالم سیاست بین‌الملل تا جایی است که در مواردی که این دولتها امکان استفاده از ابزار حقوقی را به‌هر دلیلی پیدا نکنند یا اینکه نهادهای حقوقی، خلاف اقدامات آنها موضعی را اتخاذ کنند، این دولتها با استفاده از «عنوان جایگزین»، برای اقدامات متخلفانه، عناوین حقوقی جدیدی خلق می‌کنند. این فن را در عالم حقوق «کاربست برچسب مجزا» می‌نامند (Nolte & Aust, 2013, p.423)؛ برای مثال دولت ایالات متحده آمریکا برای فرار از محکومیت‌های حقوق بشری، مجازات‌های

شکنجه‌وار خود را «مجازات‌های شدید» می‌نامد (Koh, 2003, pp. 1484-5). همچنین این دولت، برای فرار از مسئولیت حقوقی ناشی از تجاوز، حملات تجاوزکارانه خود را «دفاع پیش‌دستانه» یا «مداخله بشردوستانه» می‌نامد. برچسب مجزا هرچند که ظاهر اقدام متخلفانه را ترمیم می‌کند، اما در ماهیت حقوقی خلاف، تأثیری ندارد.

قدرتهای بین‌المللی در مواردی که نتوانند از ابزارهای حقوقی برای پیگیری منافع خود استفاده کنند یا از تکنیک‌هایی مانند برچسب مجزا بهره‌مند شوند، اقدام به تهدید و تحقیر ابزارهای حقوقی می‌کنند. دولت آمریکا پس از بیست سال حضور نظامی در افغانستان، به دلیل مواجه شدن با پیگیری قضایی جنایات نیروهای نظامی آمریکایی در دیوان کیفری بین‌المللی، قضات این دیوان را تحریم و مخالفتهای شدید خود را با ادامه این پرونده علناً اعلام و جنگ روانی علیه این دیوان را به بالاترین سطح خود رسانید (Ochs, 2020, p. 610). روسیه نیز به‌عنوان قدرت بین‌المللی دیگر نیز به دلیل صدور قرار بازداشت رئیس‌جمهورش توسط دیوان بین‌المللی کیفری با ادعای ارتکاب جنایت جنگی، از تحریم قضات و دیگر ابزارهای سیاسی علیه دیوان استفاده کرده است.

اسرائیل نیز در همین منطق سیاسی جهانی، به‌شدت از پیگیری‌های حقوقی بین‌المللی ترسان است. دولت اسرائیل در فضای بین‌المللی به دنبال دو هدف «مشروعیت» و «حفظ موجودیت» خود می‌باشد و سعی فراوانی برای استفاده از ابزار حقوق بین‌الملل برای تقویت مشروعیت خود از خود بروز و ظهور می‌دهد (امیریان، ۱۳۹۵، ص ۲۶). از این‌رو این دولت می‌کوشد که اقدامات خلاف آن، تا جایی که ممکن است با محکومیت حقوقی روبه‌رو نشود. پس از وقوع جنایات این دولت علیه فلسطینیان در سال ۲۰۰۹، کمیته حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر به ریاست قاضی گلدستون اقدام به ارائه گزارشی از جنایات ارتكابی توسط نیروهای نظامی اسرائیلی کرد (Human Rights Coun-

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

روبه‌رو شد و گلدستون مدتی پس از انتشار گزارش اقدام به استعفا کرد. نمایندگان اسرائیل در زمان‌های مختلف اقدام به پاره کردن گزارش‌های حقوق بشری نهادهای بین‌المللی در مجامع بین‌المللی کرده‌اند. پس از طوفان الاقصی یا عملیات هفتم اکتبر، دولت آفریقای جنوبی اقدام به طرح پرونده‌ای نزد دیوان بین‌المللی دادگستری کرد و در آن مدعی شد که دولت اسرائیل مرتکب جنایت جنگی و نقض کنوانسیون منع نسل‌زدایی شده است (South Africa, 2023, pa.3). این اقدام آفریقای جنوبی با واکنش‌های شدیدی از جانب مقامات اسرائیلی و دولتهای حامی آنها روبه‌رو شد. علاوه بر این، وضعیتی نیز در دیوان بین‌الملل کیفری علیه جنایات یک‌دهه اخیر اسرائیل در حال طی کردن مسیر قانونی است (Bensouda, 2021, p.1).

حجم پیگردهای حقوقی نشان از خیزشی حقوقی علیه جنایات ارتكابی توسط اسرائیل است؛ موضوعی که با حمایت روزافزون نظام‌های قضایی داخلی دولتهای مختلف و استفاده از ابزارهای حقوقی بین‌المللی وارد مرحله جدیدی شده است. این روایت از اهمیت پیگردهای حقوقی و تشدید آنها، «مشروعیت» اقدامات اسرائیل را به‌شدت با آسیب روبه‌رو کرده و این دولت را وادار به استفاده از ابزارهای حقوقی برای ترمیم جنایات ارتكابی نموده است. تأثیر پیگردهای حقوقی یک مسأله دارای ماهیت سیاسی و نظامی در دو دهه اخیر اهمیت روزافزونی پیدا کرده است و با این منظر، توجه موانع پیگرد حقوقی مؤثر در خصوص اقدامات ارتكابی اسرائیل، اهمیتی سیاسی و بین‌المللی خواهد داشت.

۲. موانع داخلی پیگرد حقوقی

مبتنی بر آنچه که گفته شد، روند عمومی دولتها پیگرد جنایات بین‌المللی دولتهای دیگر می‌باشد. این پیگرد می‌تواند مبتنی بر نظام حقوقی داخلی

یک دولت باشد (همانند صدور احکام قضایی داخلی نسبت به مسببان یک حادثه) یا اینکه آن دولت مبتنی بر ابزارهای حقوقی بین‌المللی، اقدام به پیگیری یک موضوع کند. در این راستا به موانع پیگیری جنایات اسرائیل از جانب دولت جمهوری اسلامی ایران پرداخته می‌شود و این موضوع تبیین می‌گردد که چه موانعی با ریشه‌های داخلی (با اثری بین‌المللی) وجود دارد که مانع از پیگرد حقوقی جنایات اسرائیل توسط ایران می‌گردد.

۲-۱. عدم الحاق به اساسنامه رم

یکی از راه‌هایی که امکان پیگیری جنایات بین‌المللی را برای دولتها میسر می‌سازد، ارجاع پرونده جانپان به دیوان بین‌المللی کیفری است. نمایندگان جمهوری اسلامی ایران در زمان مذاکرات تصویب معاهده مؤسس دیوان معروف به «اساسنامه رم» در مذاکرات حضور داشتند و ایران نیز در آخرین فرصت قانونی، اساسنامه را به امضا رسانیدند (ذاکر حسین، ۱۳۹۹، ص ۱۶)؛ با این وجود، هیچ‌گاه اساسنامه رم برای تصویب نهایی به مجلس شورای اسلامی ارسال نشد و از منظر حقوقی، ایران عضو این اساسنامه نگردید. طبق اصول ۷۷ و ۱۲۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، صرف امضا بر معاهده برای ایران ایجاد تعهد نمی‌کند و تنها زمانی ایران ملتزم به تعهدات یک معاهده می‌شود که به تصویب مجلس برسد.

این موضوع را می‌توان در چند مسأله اصلی جست‌وجو کرد. نخست اینکه دولت ایران در نگرشی نظام‌مند نسبت به این سازوکار عدالت حقوقی، خوش‌بین نبود و بنابر پیش‌بینی تقریباً درستی، امکان سوءاستفاده از دیوان علیه منافع ملی ایران را مدنظر قرار داشت. علت اینکه این پیش‌بینی را می‌توان درست دانست آن است که دیوان در دهه نخست عمر خود عموماً پرونده‌های دولتهای اسلامی و آفریقایی را مدنظر قرار داد (همان، ص ۱۲-۱۴) و از جنایات بین‌المللی دیگر دولتهای غربی و شرقی صرف‌نظر کرد. این روند بعد از یک دهه متوقف شد و شروع فرایند وضعیت‌ها (قضایا) و

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

پرونده‌های آمریکا، روسیه و اسرائیل در این دیوان ظهور رویکرد عدالت فراگیر نوید را داد.

نکته دیگر این بود که اساسنامه دیوان در خصوص جرائم بین‌المللی، نظام جزادهی متفاوتی از فقه و شریعت اسلامی را مدنظر قرار می‌داد، درحالی‌که این‌گونه جنایات در شریعت اسلامی، سزادهی شدیدتری دارند و شریعت اسلامی متفاوت می‌اندیشد (محقق داماد، ۱۳۹۰، ص ۴۷۸). علاوه بر این در این دادگاه امکان سلطه قضات غیرمسلمان، تعریف متفاوت از جنایات، امکان قضاوت زنان و نظایر آن وجود دارد که محل تأمل جدی فقهی است (مهرپور، ۱۳۹۰، ص ۴۳۱). این موارد نیز منجر شد که فرایند تصویب اساسنامه رم در نظام حقوقی ایران با بی‌میلی روبه‌رو شود.

لازم به تذکر است که قانونگذار ایرانی در ماده ۱۱ از «قانون مقابله با اقدامات خصمانه رژیم صهیونیستی علیه صلح و امنیت» مصوب ۱۳۹۹ مقرر کرده است که «دادستان کل کشور با همکاری وزارت امور خارجه و دفتر خدمات حقوقی ریاست‌جمهوری مکلف است با بهره‌مندی از ظرفیت‌های مراجع و نهادهای داخلی، خارجی و بین‌المللی، نسبت به حمایت از مردم فلسطین و سایر قربانیان نسبت به طرح شکایت و محاکمه و اجرای احکام مجازات سران جنایتکار رژیم اشغالگر صهیونیستی به دلیل ارتکاب جنایت علیه بشریت، جنایت جنگی، نسل‌کشی، جنایت تجاوز و اقدامات تروریستی در داخل و خارج از سرزمین‌های اشغالی، در محاکم ذی‌صلاح داخلی و خارجی و دادگاهها و دیوان بین‌المللی اقدام نماید». همچنین پیشتر قانونگذار ایرانی با تصریح به پیگیری در دیوان بین‌المللی کیفری در ماده ۳ از «قانون الزام دولت به حمایت همه‌جانبه از مردم مظلوم فلسطین» مصوب ۱۳۸۷ تصریح کرده بود که «بر اساس قواعد حقوق بین‌الملل، جنایات انجام‌شده در غزه، از مصادیق بارز جنایت علیه بشریت و نسل‌کشی می‌باشد. دولت موظف است از طریق مجامع بین‌المللی از جمله شورای امنیت سازمان

ملل متحد، موضوع محاکمه سران رژیم اشغالگر قدس را در دادگاه دیوان کیفری بین‌المللی و محاکم داخلی کشور به‌عنوان جنایتکار علیه بشریت و عاملان نسل‌کشی پیگیری نماید.» اجرای هردو مقرر فوق از یک منظر نیازمند الحاق ایران به اساسنامه رم برای پیگیری کیفری جنایات سران رژیم صهیونیستی است.

۲-۲. عدم قانونگذاری دقیق در قوانین داخلی نسبت به جرایم بین‌المللی

دومین دلیلی که ایران عملاً امکان پیگرد جنایات بین‌المللی را حداقل در محاکم داخلی خود را ندارد، عدم جرم‌انگاری جنایات بین‌المللی در قوانین داخلی است. جنبش تقنین داخلی در خصوص جنایات بین‌المللی، جنبشی جهانی است و بسیاری از دولتها در طول سالیان پس از لازم‌الاجرا شدن اساسنامه رم، اقدام به قانونگذاری داخلی برای جرم‌انگاری داخلی این جنایات کرده‌اند (Randhawa, 2022, p.466). فلسفه اصلی این جنبش این است که صلاحیت دیوان نسبت به جنایات بین‌المللی، «صلاحیت تکمیلی» می‌باشد؛ صلاحیت تکمیلی دیوان به این معناست که اگر یک دولت نخواهد یا نتواند به جنایات بین‌المللی اتباع یا افراد در دسترس او رسیدگی قضایی کند، دیوان برای تکمیل اراده نقصان‌یافته آن دولت اقدام به رسیدگی می‌کند (Mayans-Hermida & Holá, 2020, p.1109). برای رسیدگی قضایی ابتدائاً باید قانون داخلی جنایات بین‌المللی را جرم‌انگاری کرده باشد و در مرحله بعد، برای محاکم داخلی نیز صلاحیت قضایی رسیدگی به این جنایات را قانوناً برقرار کرده باشد (دلخوش، ۱۳۹۵، ص ۲۷۸-۲۷۹).

در ایران نقصان قانون داخلی در خصوص صلاحیت قضایی در رسیدگی به این جنایات بسیار مشهود است. نیاز به قانونگذاری تفصیلی در زمینه جنایات بین‌المللی نه‌تنها در ایران، بلکه در تمامی دولتهای حامی مقابله با این جنایات توسط جامعه حقوقی احساس گردیده است. بیش از ده دولت فارغ از تصویب اساسنامه دیوان کیفری بین‌المللی، اقدام به قانونگذاری داخلی

کرده‌اند. این قانونگذاری تفصیلی را باید ناشی از دو موضوع دانست. نخست اینکه تعدد مصادیق جنایات بین‌المللی منجر گردیده تا قانونگذاری بسیط و کوتاه، جوابگوی نیاز حقوقی نباشد. دوم اینکه نظام‌های حقوقی داخلی به‌درستی دریافته‌اند که یک معاهده بین‌المللی به‌تنهایی کفایت نمی‌کند، بلکه هر دولتی مطابق اقتضائات داخلی حقوقی، نیازمند بومی‌سازی این جنایات می‌باشد؛ برای مثال بلژیک به‌دلیل وجود سابقه استعمار در کارنامه خود و سوئیس به‌دلیل داشتن سابقه «بی‌طرفی بین‌المللی» معطوف به نیازهای داخلی خود اقدام به جرم‌انگاری داخلی جنایات بین‌المللی کرده‌اند (Marchand, 2020, p.417). نیاز به بومی‌سازی الگوی تقنین‌کیفری در حوزه جنایات بین‌المللی و تنوع مصادیق آن، درخصوص نظم حقوقی ایران نیز احساس می‌شود.

ماده نهم از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ تصریح می‌کند «مرتکب جرائمی که به‌موجب قانون خاص یا عهدنامه‌ها و مقررات بین‌المللی در هر کشوری یافت شود، در همان کشور محاکمه می‌شود، اگر در ایران یافت شود طبق قوانین جزایی جمهوری اسلامی ایران محاکمه و مجازات می‌گردد». با آنکه ماده ۹ با بینش توسعه‌صلاحیت قضایی ایران درخصوص جنایات بین‌المللی نوشته شد، اما این ماده و مواد دیگر قانون مجازات اسلامی که به‌عنوان توسعه‌دهنده صلاحیت قضایی ایران شناخته می‌شوند، از ابهام و کلی بودن بیش از حد، رنج می‌برند (پورقهرمانی و دیگران، ۱۳۹۵، ص ۱۱۳) و به‌همین دلیل هیچ‌گاه نتوانستند محمل قضایی مناسبی را برای رسیدگی قضایی به جنایات بین‌المللی سران رژیم صهیونیستی را به‌همراه بیاورند.

از این‌رو دولت و قوه قضائیه طی سالیان گذشته چندین بار لوایحی برای جرم‌انگاری جنایات بین‌المللی و توسعه صلاحیت قضایی ایران برای رسیدگی به این جنایات به مجلس ارائه کرده‌اند که هر یک بنابردلایلی به نتیجه نرسیده است؛ این درحالی است که بر اساس قوانینی همچون ماده ۳

از قانون «قانون الزام دولت به حمایت همه جانبه از مردم مظلوم فلسطین» مصوب ۱۳۸۷ نظام قضایی کشور مکلف به رسیدگی کیفری به جنایات سران رژیم صهیونیستی شده‌اند؛ درحالی که قانون لازم برای جرم‌انگاری داخلی جنایات بین‌المللی و ایجاد صلاحیت قضایی برای محاکم ایران در نظم حقوقی داخلی ایران وجود ندارد.

قانونگذار ایران با تقنین جنایات جنگی امکان ممانعت از ورود دیوان به رسیدگی قضایی جنایات اتباع خود را نیز فراهم می‌سازد (محقق داماد، ۱۳۹۰، ص ۴۹۱) و در صورت عدم‌التفات به این موضوع، به دلیل فقدان قانون، امکان مداخله قضایی در امور داخلی به وجود می‌آید؛ آنچنان که در گزارش کمیته حقیقت‌یاب شورای حقوق بشر که در سال ۱۴۰۳ (۲۰۲۴م) منتشر شد، تلاش گزارشگران مبنی بر این بود که اقدامات ایران در خصوص زنان را «جنایت بین‌المللی» و از گونه «جنایت علیه بشریت» معرفی کنند (Human Right Council, 2024, pa.182) تا امکان ورود نهادهای قضایی و شبه قضایی به وجود آید.

علاوه بر این، نگرش غلط در خصوص عدم امکان مجازات سران یادشده و در نتیجه بی‌فایده بودن این موضوع منجر به دل‌سردی و کندگی در این موضوع شده است (بذار، ۱۳۹۹، ص ۲۷۹). درحالی که اثر این اقدامات قضایی در سطح بین‌المللی اثر تراکمی می‌باشد و صدور احکام داخلی در موضوع واحد، موجب رویه بین‌المللی در آن موضوع می‌گردد. با همین بینش برخی دولت‌ها برخلاف اصل مصونیت دولت‌ها اقدام به صدور احکام داخلی علیه اموال دولتی ایران کردند و بعد از یک دهه، برخلاف اصول مسلم حقوق بین‌الملل، رویه‌ای ایجاد کردند که دولت‌ها بنابر ادعاهای مختلف از جمله حمایت از اقدامات تروریستی می‌توانند اموال دولتهای دیگر را توقیف یا ضبط و صادره کنند (Wang, 2021, p.171). در نتیجه اقدام قضایی خصوصاً در این موارد که جمعی دولت‌ها نسبت به آن حساسیت قضایی کافی

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

پیدا کرده‌اند می‌تواند عاملی برای همگرایی حقوقی و سیاسی برمحور مسأله دفاع از مظلوم شود.

۲-۳. عدم‌شناسایی وضعیت ناشی از اشغال

سیاست اصولی ایران در موضوع فلسطین، عدم‌برسمیت‌شناسی رژیم صهیونیستی است. این سیاست ناشی از نگرش کلان سیاست خارجی ایران در عدم‌شناسایی وضعیت «اشغال» و اشغالگری است. برخلاف نظریه «تأسیس دو دولت عربی و یهودی» که خواهان برسمیت‌شناسی توأمان اسرائیل و فلسطین و عادی‌سازی روابط است، طرح ایران در این خصوص، واگذاری تعیین تکلیف وضعیت اشغال به همه‌پرسی ملی به فلسطینیان اصیل می‌باشد؛ آنچه که تحت عنوان «طرح همه‌پرسی فلسطین» شناخته می‌شود (نامه نماینده دائم وقت ایران در ملل متحد خطاب به دبیرکل ملل متحد آنتونیو گوترش به شماره ۱۱۲۲۸۴ مورخ ۱ نوامبر ۲۰۱۹). این رویکرد اختصاص به دوران پس از انقلاب اسلامی ندارد؛ زیرا که منصورالسلطنه نماینده ایران در جلسه ملل متحد در زمان تصمیم‌گیری برای فلسطین در اظهاراتی شفاف بیان داشته بود که تعیین تکلیف باید به‌دست فلسطینیان باشد «اعم از این که آنها مسلمان باشند یا مسیحی یا یهودی، همین که این کشور آزادی خود را به‌دست آورد، اهالی آنجا پیرو هر دینی که باشند، برای اختلافی که امروز بین آنها تفرقه انداخته، راه‌حل عادلانه و منصفانه‌ای پیدا خواهند نمود و آن وقت این راه‌حل را که خود شخصاً ذینفع می‌باشند، آزادانه انتخاب و قبول می‌کنند، حسن استقبال خواهند کرد» (نورالدین کیا، ۱۳۷۷، ص ۱۵۶).

فارغ از اصولی‌بودن این سیاست، یکی از موانع برای اقدام ایران در خصوص دولت صهیونیستی و سران آن، عدم‌برسمیت‌شناسی آن به‌عنوان یک «دولت رسمی» است. این موضوع به‌ویژه در دیوان بین‌الملل دادگستری و در موارد مختلفی که صرفاً مجال رسیدگی به شکایات رسمی دولتها علیه یکدیگر برقرار می‌باشد، مشهودتر است. دیوان بین‌الملل دادگستری دارای

دو دسته صلاحیت ترافیعی و مشورتی است. در صلاحیت مشورتی دیوان، سازمان‌های بین‌المللی اجازه درخواست صدور نظر مشورتی غیرالزام‌آور از دیوان در خصوص مسائل تخصصی مرتبط با خود را دارند، اما در صلاحیت ترافیعی، صرفاً دولتها اجازه دارند در اختلافات میان یکدیگر اقدام به طرح دعوا کنند (مشهدی و تسخیری، ۱۳۹۳، ص ۶۶-۶۷). از این‌رو هرگاه یک دولت علیه دولت دیگری اقدام به طرح پرونده کند، ابتدائاً لازم است «موجودیت» آن را به‌عنوان دولت مستقل به‌رسمیت بشناسد.

این دلیل ریشه داخلی دارد و جزء عوامل بین‌المللی به‌شمار نمی‌آید؛ زیرا که سیاست خارجی هر کشور مبتنی بر منافع ملی و آرمان‌های ملت خود شکل می‌گیرد. به‌بیان روشن‌تر، به‌رسمیت‌شناختن یک موجودیت به‌عنوان دولت، عملی داخلی با اثری بین‌المللی است (Badarin, 2020, pp.3-4). ایران در مواردی که نیاز به پیگیری حقوقی مسائل مرتبط با اسرائیل و فلسطین وجود دارد، از طریق دولتهای دیگر و با واسطه پیگیری می‌کند تا در دام «به‌رسمیت‌شناسی» اسرائیل نیفتد. از این‌رو بود که با وجود اینکه در خصوص نقض کنوانسیون منع و مجازات جنایت ژنوسید توسط اسرائیل، به‌دلیل عضویت توأمان ایران و اسرائیل در این کنوانسیون، ایران می‌توانست مستقیماً علیه اسرائیل در دیوان بین‌المللی دادگستری طرح دعوای ترافیعی کند، اما برای گریز از دام به‌رسمیت‌شناسی، ترجیح داد تا دولت دیگری (آفریقای جنوبی) اقدام به طرح این پرونده در دیوان کرده و ایران صرفاً به ابراز حمایت سیاسی خود را از اقدام حقوقی صورت گرفته بسنده کند.

ایران حتی در استماع عمومی دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص نظریه مشورتی «پیامدهای حقوقی ناشی از سیاست‌ها و عملکرد اسرائیل در سرزمین‌های اشغال فلسطین» با ارائه بیانیه‌ای تفصیلی، تصریح کرد که صدور بیانیه در خصوص این نظر مشورتی به‌هیچ وجه به‌معنای شناسایی اسرائیل به‌شمار نمی‌آید (Oral Statement, 2024, p.17). این نظریه در

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

مقام صلاحیت مشورتی دیوان بود و برخلاف صلاحیت ترافیعی، حضور دولت ایران در جلسه استماع، به معنای شناسایی دولت مقابل ارزیابی نمی‌شد، به‌ویژه اینکه دولتها و سازمانهای بین‌المللی متعددی اجازه اظهار نظر یافته بودند تا نظرات کارشناسی خود را ارائه کنند؛ با تمامی این تفصیلات، ایران در بیانیه ارائه‌شده تصریح به رویه همیشگی خود در خصوص عدم شناسایی اسرائیل کرد.

۳. کاستی‌های نظام حقوق بین‌الملل

در ساحت حقوق بین‌الملل کاستی‌هایی وجود دارد که با رفع بخشی از آن، امکان مقابله با جنایات بین‌المللی توسط رژیم صهیونیستی بیش از پیش میسر خواهد شد. هرچند که بخشی از سازوکارهای حقوقی بین‌المللی در حال حاضر به‌ویژه در سازوکارهای حقوق بشری و گزارشگران حقوق بشر ملل متحد پس از عملیات طوفان الاقصی به شدت علیه اسرائیل، اقداماتی را به سرانجام رسانیده‌اند که آثار آن با فاصله آشکار خواهد شد، اما برخی از ظرفیت‌های حقوق بین‌الملل به دلایلی دچار نقصان شده‌اند؛ دلایلی همچون ضعف جایگاه بین‌المللی دولت فلسطینی، اقدامات مبتنی بر جنگ حقوقی توسط اسرائیل و کاستی در ادبیات حقوقی حمایت‌کننده از حق‌های فلسطینیان. در این قسمت به کاستی‌های حقوق بین‌الملل در این موضوع پرداخته خواهد شد.

۳-۱. تأثیر وضعیت خاص دولت فلسطین بر پیگیری‌های بین‌المللی

پس از اتمام جنگ جهانی دوم و در چارچوب سازمان ملل متحد، تصمیم‌گیری در خصوص فلسطین به‌عنوان سرزمین تحت قیمومت بریتانیا در ۲۷ آوریل ۱۹۴۷ به کمیته‌ای مستقل سپرده شد تا راه‌حل‌های حقوقی اتمام وضعیت قیمومت را ارائه کند. دو راه‌حل نهایی کمیته به صورت تشکیل دو دولت عربی-یهودی و تشکیل دولت فدراتیو با دو ایالت یهودی و عربی

به مجمع عمومی سازمان ملل پیشنهاد شد (دهقانی، ۱۳۸۸، ص ۱۳۲۰). مشروعیت حقوقی سازمان‌های بین‌المللی مبتنی بر اساسنامه و معاهده مؤسس آن سازمان سنجیده می‌شود. در این راستا، مجمع عمومی در اقدامی خلاف صلاحیت‌های مندرج در منشور ملل متحد اقدام به تصویب قطعنامه‌ای بی‌سابقه در خصوص تقسیم سرزمین فلسطین به دو بخش اسرائیلی و فلسطینی کرد. هرچند که بعدها نویسندگان حقوقی تلاش کردند تا برای عبور از این ایراد «اساسی»، عبارات قطعنامه مجمع عمومی را صرفاً «پیشنهادات» مصوب مجمع ارزیابی کنند (Hammond, 2010, p.4) اما این قطعنامه که به قطعنامه ۱۸۱ یا «قطعنامه تقسیم» معروف است با ۳۳ رأی موافق، ۱۳ مخالف و ۱۰ رأی ممتنع در حقیقت سرزمین عربی را به ساکنان جدیدش بخشید و مبنایی حقوقی برای دولت نوحاسته به وجود آورد. فارغ از فقدان مشروعیت حقوقی تصمیم مجمع عمومی، اسرائیل به دلیل فقدان عناصر تشکیل‌دهنده دولت یعنی سرزمین واقعی و جمعیت اصیل همواره برای نمونه استثنایی از دولت شناخته می‌شود و اساتید حقوق بین‌الملل در زمان بحث از عناصر تشکیل‌دهنده دولت، به دلیل وجود نقصان‌های مشهود در تشکیل دولت اسرائیل، صرفاً رأی مجمع را به عنوان عامل انحصاری موجد و مؤسس دولت اسرائیلی برمی‌شمارند (Crawford, 2006, pp.48 & 431) و از غور در وضعیت نابه‌سامان این دولت تحمیلی و جعلی گریز می‌کنند. با تمامی این تفصیلات، از ۱۹۴۵ میلادی تاکنون وضعیت دولت اسرائیل به دلیل حمایت‌های سیاسی، با مشکل خاصی روبه‌رو نشده است اما این موضوع در طرف فلسطینی در وضعیت بغرنجی به سر می‌برد. پس از اشغال فلسطین توسط صهیونیست‌ها اولین موجودیتی که توانست ویژگی‌های یک «سازمان آزادی‌بخش» در حقوق بین‌الملل را کسب کند، «سازمان آزادی‌بخش فلسطین» بود. بر اساس حقوق بین‌الملل، موجودیتی که دارای تشکیلات و ساختار فرماندهی باشد و بتواند از طرف مردمانی نمایندگی

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

پیدا کند، می‌تواند از صلاحیت‌هایی نظیر دولت در فضای بین‌المللی بهره‌مند شود (Olalia, 2005, p.3). این سازمان آزادی‌بخش فلسطین که از جنبش فتح شکل گرفته بود، به تدریج توانست طرف مذاکرات اسرائیلی - فلسطینی قرار بگیرد.

در سال ۱۹۷۴ دولتهای عضو مجمع عمومی ملل متحد، وضعیت «ناظر» را به این سازمان اعطا کردند و با این اقدام، این دولت را به‌عنوان «نماینده مردمان فلسطینی» به رسمیت شناختند (Silverburg, 1977, p.373). مجمع عمومی پس از این در قطعنامه‌های ۴۷/۱۷۶ و ۴۷/۱۷۷ مصوب ۱۵ دسامبر ۱۹۸۸ از تعبیر «دولت فلسطین» به جای «شورای ملی فلسطین» (Palestine National Coucile) یا همان سازمان آزادی‌بخش فلسطین استفاده کرد تا تلویحاً ارتقای جایگاه بین‌المللی این سازمان را اعلام کرده باشد. آخرین اقدام کلیدی مجمع تصویب قطعنامه ۶۷/۱۹ در ۲۹ نوامبر ۲۰۱۲ بود و عضویت «ناظر» فلسطین را به عضویت «دولت ناظر غیرعضو» تغییر داد. عملاً با این مصوبه فلسطین شکل دولت ملی را برخوردار شد و برای اقداماتی که دولت رسمی اجازه انجام آن را در فضای حقوق بین‌الملل پیدا می‌کرد، مجوز حقوقی دریافت کرد. پس از این دولت فلسطین اقدام به کنشگری در سطح بین‌المللی در قالب دولت فلسطین کرد و با عضویت به‌عنوان دولت عضو در یونسکو و همچنین عضویت در اساسنامه رم دیوان بین‌المللی کیفری و ارجاع وضعیت جنایات اسرائیل به این دیوان از وضعیت تازه کسب کرده خود کمال استفاده را کرد (رمضانی قوام‌آبادی، ۱۳۹۵، ص ۸).

با این حال، وضعیت دولت فلسطین از دو مانع هنوز رنج می‌برد؛ یک مانع خارجی و یک مانع داخلی که هر دو بر وضعیت بین‌المللی این دولت اثرگذار هستند. مانع خارجی، عدم به رسمیت‌شناسی دولت فلسطینی و تلاش برای حذف آن است. پس از کنفرانس اسلو و شرم‌الشیخ، دولت فلسطین به‌رهبری فتح موجودیت اسرائیل را رسماً پذیرفت و قبول کرد که فرایند

«خلع سلاح» را آغاز کند و از مقابله مسلحانه دست بردارد (Fischer, 2021, p.2)؛ در مقابل اسرائیل نیز پذیرفت مقدمات پذیرش فلسطین را فراهم کند. این وعده اسرائیل هیچ‌گاه به عمل نرسید و روزبه‌روز، اقدامات اشغال‌گراانه اسرائیل توسعه پیدا می‌کرد تا جایی که جنبش فتح به شکست ایده دو دولتی پی‌برد. این پی‌بردن دیرهنگام منجر شد تا عملاً در کرانه باختری موجودیت دولت فلسطین در حد یک سازمان کوچک بدون حاکمیت باقی بماند (Greenstein, 2020, p.78) و عملاً اسرائیل حاکمیت خود را گستراند؛ در حالی که اسرائیل وعده پذیرش دولت فلسطینی را داده بود. همچنین در طول زمان و با روی کار آمدن جناح افراطی اسرائیلی در ساختار سیاسی، عملاً پذیرش ایده دو دولتی به کوچ اجباری اما تدریجی فلسطینیان تغییر پیدا کرد.

مانع داخلی نیز مولود همین روند بدعهدی طرف اسرائیلی بود. دیگر سازمان‌های آزادی‌بخش با رهبری حماس که به شکست ایده دو دولتی پی‌برده بودند، بر اساس انتخابات پارلمانی توانستند قدرت سیاسی را بدست بگیرند؛ قدرتی که در باریکه غزه به‌دست حماس رسید و حاکمیت این جناح سیاسی را گستراند. در این زمان، فتح تحولات جدید را نپذیرفت و کرانه باختری را در اختیار خود و تحت حاکمیت اسرائیلی نگه‌داشت. از این زمان به‌بعد، انشقاق داخلی پدید آمد و عملاً «نماینده‌گی واقعی و ملی» دولت فلسطینی مورد تردید واقع شد و پس از مدتی، این ادعا مطرح شد که هیچ‌گروه فلسطینی امکان ادعای نمایندگی تمامی مردمان فلسطین را نخواهد داشت (Johannsen et al., 2011, p.4). ثمره این اختلاف داخلی، منفعت اسرائیلی - آمریکایی بود که وجود دولت ناتوان فلسطینی را مولود تنش‌های داخلی نشان می‌داد.

راهبرد حقوقی دولت فلسطین، عضویت در معاهدات خصوصاً معاهدات مرتبط با حقوق بشر و حقوق بشردوستانه است و این دولت تلاش کرده

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

است تا در پیگیری حقوقی نسبت به منافع خود جدیت نشان دهد (Sakran, 2019, pp.109-115)، اما عدم به رسمیت‌شناسی دولت فلسطین توسط طرف اسرائیلی به عنوان راهبردی اساسی و نزاع داخلی میان گروه‌های فلسطینی، منجر شده است تا برخی سازوکارهای حقوقی بین‌المللی نتواند به کمک فلسطین برای مقابله با جنایات اسرائیلی بیاید؛ به‌ویژه اینکه دولت فلسطین و اسرائیل در بیش از سی معاهده جهانی، عضویت همزمان دارند و دولت فلسطین امکان بازخواست حقوقی مبتنی بر این معاهدات نسبت به طرف اسرائیلی را داراست.

مهم‌ترین معاهداتی که فلسطین و اسرائیل توأمان عضو آن هستند، معاهدات حقوق بشر دوستانه یا حقوق جنگ می‌باشد. تفاوتی ندارد که اسرائیل دولت فلسطینی را به رسمیت بشناسد یا آن را بخشی از ساکنان خود تلقی کند؛ زیرا که حقوق بین‌الملل معیارها و سنجه‌های حقوق جنگ را حاکم بر مخاصمات مسلحانه داخلی و بین‌المللی می‌داند و اقدامات اسرائیل مبتنی بر بسیاری از این معیارها و سنجه‌ها، عنوان «جنایت جنگی» به خود می‌گیرد (Poissonnier & David, 2020, p.19)، اما آنچه که باقی می‌ماند و عدم به رسمیت‌شناسی دولت فلسطینی مانع آن می‌شود، پذیرش طرف اسرائیلی برای اجرای قواعد حقوق بشر دوستانه بین‌المللی است و این به فرار سیاست از حقوق و تفاوت «باید»ها از «هست»ها بازمی‌گردد.

۳-۲. جنگ حقوقی بلندمدت علیه گروه‌های فلسطینی

قریب به دو دهه است که رژیم صهیونیستی و حامیان سیاسی آن با درک درست از نیازهای این رژیم برای ادامه اقدامات نظامی، اقدام به طراحی مجموعه‌ای از تدابیر حقوقی کرده‌اند تا بتوانند به واسطه آنها به اهداف سیاسی و نظامی خود راحت‌تر نائل شوند. این رویکرد در حقوق بین‌الملل، «جنگ حقوقی» نامیده می‌شود. جنگ حقوقی یعنی به کاربردن ابزارهای حقوقی برای وصول به اهداف و راهبردهای سیاسی، نظامی و اقتصادی

(Fazaeli & Kosary, 2021, p.201). از این رو جنگ حقوقی به عنوان یک قطعه از پازل سیاست‌های کلی یک کشور تعریف می‌شود و بخشی از توان و سرمایه یک دولت را به خود جذب می‌کند.

رژیم صهیونیستی همواره به خاطر به کار بردن ابزار زور نظامی علیه فلسطین و گروه‌های فلسطینی مورد انتقاد سازمان‌های بین‌المللی و نهادهای حقوق بشری بوده است (High Commissioner for Human Rights, 2024, pp.9-11). از این رو اسرائیل برای فراهم کردن تکیه‌گاه و مستمسک حقوقی توجیه‌کننده عملکردش، دو دسته از اقدامات را در عالم حقوق بین‌الملل صورت داد. نخست اینکه در سطح داخلی (قانونگذاران دولت‌های همسو) یا سطوح بین‌المللی (همانند سیاست‌گذاران و قانونگذاران اتحادیه اروپا)، حامیانش را به درج نام گروه‌های فلسطینی در فهرست گروه‌های تروریستی ترغیب کرد (European Parliament, 2023, p.3). مهم‌ترین نتیجه ناشی از این اقدام این بود که هرگونه اقدام نظامی اسرائیل علیه فلسطینیان، تحت قالب «جنگ علیه تروریسم» شناخته شد و در ادبیات حقوقی حامی اسرائیل، اقدامات نظامی اسرائیل علیه «گروه‌های فلسطینی» نیز به عنوان جنگ علیه «گروه‌های تروریستی فلسطینی» صورت‌بندی گردید (Greenland et. al, 2024, p.2). جنگ علیه تروریسم، همان‌انوانی بود که ایالات متحده آمریکا و نیروهای ائتلاف به واسطه آن توانستند توجیهی حقوقی برای حمله به عراق و افغانستان فراهم کنند. اسرائیل نیز از این ابزار برای کاهش فشارهای حقوقی علیه خود استفاده کرد.

دومین اقدام اسرائیل و دولتهای همسوی آن، تلاش برای تنزل از جایگاه بین‌المللی گروه‌های مقاومت در ساختار حقوق بین‌الملل می‌باشد. همان‌طور که پیشتر توضیح داده شد، در یک کشور یا سرزمین تحت اشغال خارجی، سازمان‌های نظامی که دارای تشکیلات منسجم باشند و بتوانند از مردمان خود نمایندگی کنند، می‌توانند از برخی صلاحیت‌های بین‌المللی یک

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

دولت بهره‌برند. مقامات سیاسی و نظامی ایالات متحده آمریکا به‌ویژه پس از عملیات هفتم اکتبر یا طوفان الاقصی با تکرار این جمله که «حماس نماینده مردم فلسطین» نیست، خط روایتی را آغاز کردند که نتیجه آن، از بین رفتن وصف «سازمان آزادی‌بخش» از گروه‌های فلسطینی بود. این جمله در بیانیه‌ها و مصوبات اتحادیه اروپا که دارای ۲۷ دولت عضو هست، نیز تکرار شد (European Parliament, 2023, p.3). «تروریستی معرفی کردن حماس و دیگر گروه‌های نظامی فلسطینی» و «فقدان ویژگی نمایندگی مردم»، ابزارهای حقوق بین‌المللی اسرائیل و حامیان آن علیه حماس و دیگر گروه‌های آزادی‌بخش فلسطینی به‌شمار می‌آید. موضوعی که دولت فلسطینی برخاسته از جنبش فتح نیز به‌دلیل اختلاف با حماس، به آن دامن می‌زند. علاوه بر این، دولت اسرائیل تلاش کرده است با عضویت در سازمان‌های بین‌المللی مختلف، تربیت حقوقدانان و تقویت نهادهای حقوقی حامی خود در مجموعه‌های مختلف حقوقی، ادبیات حقوقی حامی اسرائیل را تقویت کند؛ برای مثال در مجموعه موسوم به «حقوق بین‌الملل عرفی بشردوستانه» که نتیجه تألیف جمعی ده‌ها تن از حقوقدانان بین‌المللی است، نویسندگان اسرائیلی و حامیان آنها کوشیده‌اند تا مثال‌های متعددی از اقدامات نظامیان اسرائیلی، کدهای رفتاری نظامی اسرائیل و احکام دادگاه‌های اسرائیل در خصوص جنگ را به‌عنوان الگوی رفتاری صحیح از جنگ و حقوق بشردوستانه ترویج کنند (Henckaerts, 2005, p.36 & 140)؛ حال آنکه در عرصه عمل، اسرائیل در ارتکاب جنایات بین‌المللی به‌ویژه جنایات جنگی، دارای سوءعملکردهای بی‌شماری است و این پیرایش، چیزی از واقعیت‌های رنجبار عملکرد اسرائیل در چنددهه گذشته نمی‌کاهد.

۳-۳. جایگاه حق بر مقاومت در نظام حقوق بین‌الملل

آنچه در عنوان قبل بیان شد برشی از اقدامات حقوقی بین‌المللی بود که گویای اهمیت این حوزه از دانش بشری برای پیشبرد اهداف غیرحقوقی

است؛ موضوعی که عموماً در جبهه حامیان حقوقی فلسطین مغفول مانده است. تلاش برای درج معیارهای منطبق با اقدامات گروه‌های فلسطینی در اسناد بین‌المللی و داخلی، صدور بیانیه‌های جمعی دولتی به نفع فلسطین حاوی هنجارهای حقوقی حامی آرمان فلسطین، ارائه دعاوی حقوقی در مراجع بین‌المللی و به‌ویژه قانونگذاری داخلی به‌حمایت از فلسطینیان از اقدامات مهمی است که اثر فراوان در ممانعت اسرائیل در استمرار جنایات بین‌المللی دارد.

از موضوعاتی که در عالم حقوق بین‌الملل وانهاده شده است، موضوع «حق بر مقاومت» می‌باشد. حقوق بین‌الملل در زمانی که یک دولت علیه دولت دیگر متوسل به زور نظامی شود، از «حق بر دفاع مشروع» سخن می‌آورد (Bowett, 2009, p.182). این حق صراحتاً در ماده ۵۱ منشور ملل متحد و بسیاری از اسناد بین‌المللی درج شده است. حق دفاع مشروع برای عقب‌راندن یک نیروی نظامی خارجی به پشت مرزهای رسمی بین‌المللی است، اما راه‌حل حقوق بین‌الملل برای کشوری که در وضعیت اشغال به‌سرمی‌برد، «حق بر مقاومت» تا از بین‌بردن سلطه نظامی خارجی می‌باشد. این موضوع در خصوص فلسطین نیز صدق می‌کند و در آثار نویسندگان حقوقی نیز منعکس شده است (Roberts, 2017, p.49). وضعیت اشغال خارجی در خصوص فلسطین، وضعیت منحصر به فردی است زیرا در فلسطین، «اشغال مستمر و بلندمدت» در جریان است و همین عنصر بر اهمیت فزون‌تر امکان کاربست تسلیحات ضد نیروی اشغالگر در قالب «حق بر مقاومت» ایجاد می‌کند.

حق بر مقاومت مبتنی بر حق تعیین سرنوشت است. حق تعیین سرنوشت درحالتی که دولت ملی برقرار باشد، به‌صورت حق بر مشارکت سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ظاهر می‌شود (Awawda, 2018, p.26)، اما در جایی که دولت ملی حکومت نکند و دولت حاکم، استعمار

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

یا اشغال خارجی باشد، حق بر تعیین سرنوشت به اتباع یک کشور اجازه می‌دهد تا دست به سلاح برده و حاکمان خارجی را از خاک یک کشور خارج سازند. این تفسیر از حق بر تعیین سرنوشت توسط اسناد و نهادهای بین‌المللی مورد پذیرش قرار گرفته است (HRC, 1994, pa.3/ CERD, 1996, pa.7). در نتیجه «دفاع مشروع» در خصوص دفاع یک دولت مستقل علیه یک دولت اشغالگر یا مهاجم می‌باشد اما «مقاومت»، در مواردی است که دولت ملی بر سر کار نمی‌باشد و مقاومتی علیه نیروی اشغالگر خارجی حاکم بر سرزمین دیگری صورت می‌پذیرد.

در قضیه فلسطین، تفسیر دولت ایران این است که تمامی اراضی فلسطین متعلق به فلسطینیان است و حضور اسرائیل تماماً اشغالگری است. این موضوع در نظر نهادهای بین‌المللی و عموم دولتها متفاوت می‌باشد؛ با این بیان که دولتهایی و سازمان‌های بین‌المللی، در رأس آنها سازمان ملل و اتحادیه اروپا، که قائل به تشکیل دو دولت عربی - یهودی هستند، مرزهای قطعنامه تقسیم موسوم به «مرزهای ۱۹۴۷» را مرز دو دولت فلسطینی و اسرائیلی می‌دانند و حضور اسرائیل در سرزمین‌های فراتر از مرزهای ۱۹۴۷ را در اسناد خود رسماً «اشغال» معرفی می‌کنند و سرزمین‌های تحت سلطه اسرائیل فراتر از مرزهای یادشده را «سرزمین‌های اشغالی» می‌دانند (UNGA Res-olution, 2012; European Union Statement, 2020). این موضوع به تبع موضع‌گیری‌های رسمی در متون حقوقی نیز پذیرفته شده است (Reynolds, 2023, p. 104). حتی با عدول از تفسیر ایرانی از مسأله اشغال فلسطین، در فرض پذیرش تفسیر عموم دولتها و سازمان‌های بین‌المللی، همچنان عنوان «اشغال مستمر» بر وضعیت فلسطین حکم فرماست.

آنچه که اهمیت دارد اینست که حق بر مقاومت نیازمند پرداختن تفصیلی در اسناد بین‌المللی است تا ضمن تولید ادبیات و ابزار حقوقی حامی فلسطین، بتواند زوایای این حق را بیش از پیش روشن سازد. از آنجاکه در حال

حاضر، فلسطین تنها کشور تحت اشغال خارجی مستمر است، دولتها اهتمام جدی به صدور چنین سندی نمی‌کنند. سازمان همکاری‌های اسلامی نیز به دلیل تمایل دولتهای عربی برای برقراری رابطه رسمی میان اسرائیل و آنها و همچنین مراودات مالی فراوان میان دولتهای غیرعربی مسلمان با اسرائیل (بابایی و میریوسفی، ۱۴۰۱، ص ۷۹)، در پیگیری مسأله فلسطین دچار لنگش است.

در چنین فضایی لازم است تا دولت ایران به همراه دولتهای همسو مسلمان و غیرمسلمان که پس از جنگ هفتم اکتبر به حمایت از فلسطینیان علناً موضع‌گیری کرده‌اند، اقدام به صدور اسنادی بین‌المللی در حمایت از حق بر مقاومت کند؛ به‌ویژه اینکه فلسطین در اشغال عادی به‌سر نمی‌برد بلکه از منظر حقوق بین‌الملل، وضعیت «اشغال مستمر» در این سرزمین برقرار است. در زمان نگارش این، پنج دولت آفریقای جنوبی، بولیوی، بنگلادش، جیبوتی و جمهوری قمر، وضعیت اسرائیل را به دیوان بین‌الملل کیفری ارجاع داده‌اند و پس از طرح دعوای نقض کنوانسیون منع نسل‌زدایی در دیوان بین‌الملل دادگستری، نیکاراگوئه به‌عنوان ثالث وارد دعوا شده و دولت ایرلند نیز تمایش برای ورود علیه اسرائیل را اعلام رسمی کرده است. این تعداد از دولتها، نشان از آمادگی برای اقدام حقوقی اولیه به‌نفع فلسطین است؛ اقدامی که در مراحل ثانویه امکان توسعه در کمیت دولتها و کیفیت محتویات دارد.

نتیجه

ابعاد حقوقی مسأله فلسطین در سطح داخلی و بین‌المللی بسیار گسترده است. این نوشتار بر کاربردن ابزار حقوقی برای مقابله با جنایات اسرائیل و تلاش برای کاهش سطح جنایات احتمالی در آینده تمرکز کرده است. جنایات بین‌المللی شامل چهار دسته جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت،

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

نسل‌زدایی و جنایت تجاوز می‌باشد که در خصوص عملیات هفتم اکتبر یا طوفان الاقصی، جنایت جنگی و نسل‌زدایی مورد ادعا قرار گرفته است. پیگیری جنایات بین‌المللی اثری فراحقوقی دارد و بر اساس شواهد متعددی که در این مقاله مورد اشاره قرار گرفت، مهم‌ترین ساحتی که پیگیری حقوقی بر آن اثر می‌گذارد، عرصه سیاسی - نظامی است. از این‌رو دولتها در عرصه داخلی و سطح بین‌المللی می‌کوشند تا برای اثرگذاری سیاسی و نظامی، از ابزارهای حقوقی استفاده کنند. در این نوشتار موانع حقوقی که مقابله مؤثر با جنایات بین‌المللی در سطح داخلی (حقوق ایران) و بین‌المللی (حقوق بین‌الملل) را با مانع را روبه‌رو می‌سازد، مورد بررسی قرار گرفت.

در سطح داخلی، نخستین مانعی که ریشه در حقوق و سیاست داخلی دارد، عدم تصویب معاهده مؤسس دیوان بین‌الملل کیفری (اساسنامه) است. پیوستن به اساسنامه دیوان هرچند اثری بین‌المللی دارد اما ریشه در عوامل داخلی دارد و به ساحت حقوق بین‌الملل بازمی‌گردد. علاوه بر این، سیاست عدم‌به‌رسمیت‌شناسی اسرائیل نیز مانع از پیگیری‌های قضایی و غیرقضایی علیه رژیم صهیونیستی شده است؛ زیرا که در بسیاری از سازوکارهای بین‌المللی، صرفاً دولتها حق طرح ادعا و شکایت و کنشگری را دارند و حضور ایران در آنها به معنای شناسایی ضمنی «دولت اسرائیل» توسط «دولت ایران» می‌باشد. علاوه بر دو مورد یادشده، فقدان قانون داخلی در خصوص جرم‌انگاری جنایات بین‌المللی و ایجاد صلاحیت قضایی برای رسیدگی به جنایات سران نظامی و سیاسی خارجی، مانع از ورود قضایی محاکم داخلی به ادعاهای مرتبط با جنایات بین‌المللی شده است.

در حوزه حقوق بین‌الملل، روند تدریجی کسب جایگاه بین‌المللی برای دولت فلسطین و عدم قطعیت آن در برخی از مجامع بین‌المللی، در کنار عدم‌به‌رسمیت‌شناسی طرف فلسطینی به عنوان دولت توسط رژیم صهیونیستی منجر به عقیم ماندن برخی سازوکارهای حقوقی بین‌المللی شده است. جنگ

حقوقی این رژیم در تروریستی خواندن ماهیت اقدامات گروه‌های فلسطینی و عدم‌نماینده‌گی آنها از مردمان فلسطین و تلاش برای قانونی جلوه‌دادن اقدامات اسرائیل، عواملی است که احقاق حقوق فلسطینیان و محکومیت اسرائیل را با موانع جدی روبه‌رو ساخته است. علاوه‌براین عدم‌اهتمام عموم دولتها (حتی دولت‌های مسلمان) به هنجارسازی بین‌المللی در راستای حمایت از فلسطین و حقوق مردمان آن و اختلافات داخلی میان گروه‌های فلسطینی نیز به تقویت جبهه اسرائیلی کمک کرده است.

مبتنی بر آنچه که در این مقاله ارائه شد، به‌نظر می‌رسد دو دسته اقدامات حقوقی داخلی و بین‌المللی باید توسط دولت جمهوری اسلامی ایران پی‌گرفته شود. در ساحت حقوق داخلی ایران باید با طراحی الگوی بومی برای جرم‌انگاری جنایات بین‌المللی در قوانین داخلی خود نیاز تقنینی و قضایی در این خصوص را تأمین کند؛ الگویی که به‌دلیل نیاز جوامع اسلامی در صورت طراحی درست قابلیت ترویج در میان کشورهای مسلمان را دارد به‌ویژه اینکه بیشترین پرونده‌های دیوان کیفری بین‌المللی مربوط به جوامع اسلامی و آفریقایی است (Schneider, 2020, p.107). از آنجا که نظام تقنین بسیاری از کشورهای اسلامی متأثر از فقه و شریعت اسلامی است (اکرمی، ۱۴۰۱، ص ۲۳)، این الگو ظرفیت استقبال از جانب این دولتها را خواهد داشت. این الگو باید مبتنی بر نیازها و اقتضائات داخلی باشد و نگاهی به چارچوبی به حقوق کیفری بین‌المللی داشته باشد.

در عرصه بین‌المللی ایران نیازمند اقناع جمعی برای صورت‌دهی به اقدامات حقوقی علیه اسرائیل است. آغاز فرایندهای قضایی بین‌المللی و داخلی علیه سران و مقامات اسرائیلی به‌دلیل ارتکاب جنایات بین‌المللی، شرایط مساعدی را برای پیش‌بردن این راهبرد پیش‌روی ایران باز کرده است. ظرفیت حقوق بین‌الملل، ظرفیت مهمی است زیرا که ادبیات حقوقی، ادبیاتی غیرسیاسی و کم‌چالش به‌شمار می‌آید و منطق حقوق بین‌الملل

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

قابلیت توسعه راحت‌تری نسبت به ادبیات ایدئولوژیک خواهد داشت و به‌همین سبب است که دولتها برای انتقال مفاهیم بین‌المللی از زبان حقوق بین‌الملل و معیارهای آن استفاده می‌کنند (Ginsburg, 2020, pp.221-222). همچنین دولت ایران باید با استفاده از توان حقوقی بین‌المللی خود و همراهان بین‌المللی خود، به تقویت ادبیات حقوقی حمایت‌کننده از فلسطین در اسناد و معاهدات بین‌المللی بپردازد و در این راستا، باید با تعدادی از دولت‌های همفکر حامی فلسطین، مسیری را آغاز کند؛ مسیری که در ادامه در کمیت تعداد دولتها و کیفیت محتویات حقوقی تقویت خواهد شد.

منابع

اکرمی، روح‌الله؛ «موقعیت فقه حنفی در حقوق کیفری کشورهای اسلامی، مطالعه موردی: افغانستان، سودان و امارات متحده عربی»، فصلنامه دین و قانون، ش ۱۰، بهار ۱۴۰۱، ص ۲۶-۱۰.

امیریان، محمدباقر؛ «حقوق بین‌الملل و اختلاف اسرائیل و فلسطین»، مطالعات بین‌المللی؛ ش ۳، زمستان ۱۳۹۵، زمستان، ص ۲۱-۴۰.

بابایی، محمد و میرعلی میریوسفی؛ «تأثیر پیمان صلح آبراهام بر مجموعه امنیتی منطقه‌ای خاورمیانه»، فصلنامه مطالعات فرهنگ دیپلماسی؛ ش ۱، بهار ۱۴۰۱، ص ۷۰-۹۲.

بذار، وحید؛ «مسئولیت بین‌المللی دولت کانادا به‌واسطه نقض مصونیت دولت ایران در نتیجه توقیف حساب‌های بانکی و فروش اموال ایران به منظور اجرای آرای دادگاه‌های امریکا»، مجله حقوقی بین‌المللی؛ ش ۳۷، پاییز - زمستان ۱۳۹۹، ص ۲۶۵-۲۸۲.

پورقهرمانی، بابک، جمال بیگی و فاطمه احدی؛ ایران و چالش‌های حقوقی بین‌المللی (حقوق بین‌الملل کیفری)؛ تهران: میزان، ۱۳۹۵.

دهقانی، حمیدرضا؛ «قطعه‌نامه تقسیم فلسطین مبنای "راه‌حل دو دولت" و ملاکی برای "راه‌حل همه‌پرسی"»، فصلنامه سیاست خارجی؛ ش ۲۳، زمستان ۱۳۸۸، ص ۱۵-۱۰۳۲.

ذاکرحسین، هادی؛ آیین پیش‌دادرسی دیوان کیفری بین‌المللی؛ تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های حقوقی شهر دانش، ۱۳۹۹.

رمضانی قوام‌آبادی، محمدحسین؛ «از شناسایی دولت فلسطین تا عضویت در دیوان بین‌الملل کیفری»، فصلنامه دولت‌پژوهی (مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه)؛ ش ۷، پاییز ۱۳۹۵، ص ۹-۳۱.

شریعت‌باقری، محمدجواد؛ اسناد دیوان کیفری بین‌المللی؛ تهران: نشر جنگل، ۱۳۹۰.

محقق داماد، سیدمصطفی؛ «الحاق ایران به دیوان بین‌الملل کیفری از منظر قاعده نفی سبیل»،

- جمهوری اسلامی ایران و دیوان بین‌المللی کیفری؛ تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، ۱۳۹۰، ص ۴۳۷-۵۲۲.
- مشهدی، علی و محمد صالح تسخیری؛ *بایسته‌های حقوق سازمان‌های بین‌المللی*؛ ج ۲، تهران: خرسندی، ۱۳۹۳.
- مهرپور، حسین؛ «بررسی موانع شرعی الحاق ایران به اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری»، *جمهوری اسلامی ایران و دیوان بین‌المللی کیفری*؛ تهران: پژوهشکده تحقیقات استراتژیک، ۱۳۹۰، ص ۴۰۱-۴۳۵.
- نورالدین کیا، فضل‌الله؛ *خاطرات خدمت در فلسطین (۱۳۲۵-۱۳۲۰)*؛ تهران: نشر آبی، ۱۳۷۷.
- Armstead Jr, J. Holmes (1997), "The International Criminal Court: History, Development and Status", *Santa Clara Law Review*, 38, 745.
- Bachman, Jeffrey S (2020), "Four Schools of Thought on the Relationship Between War and Genocide," *Journal of Genocide Research*, 22, 4: 479-501.
- Badarin, Emile (2020), "States Recognition in Foreign Policy: The Case of Sweden's Recognition of Palestine", *Foreign policy analysis*, 16, 1: 78-97.
- Bassiouni, M, Cherif and William A, Schabas (2021), eds, *The Legislative History of the International Criminal Court: Introduction, Analysis, and Integrated Text* (3 vols), Vol, 18, Netherland, Brill.
- Bensouda, Fatou (2021), *Statement of ICC Prosecutor respecting an investigation of the Situation in Palestine*.
- Bradford, A., & Posner, E, A (2011), Universal Exceptionalism in International Law, *Harvard International Law Journal*, Spring, 52 (1), 1-54,
- CERD (1996), *Committee on the Elimination of Racial Discrimination, General Recommendation XXI on the Right to Self-Determination*, 1996 (Forty-Eighth Session, A/51/18)
- Crawford, James, and Simon Olleson (2003), "The nature and forms of international responsibility", *International law*, 445.
- Crawford, James (2006), *The creation of states in international law*, London, Oxford University Press.
- European Union Statement (2020), *delivered at the 75th United Nations General Assembly Plenary on the presentation of the resolution on "Assistance to the Palestinian people" under agenda item 73 (b) at 11 December 2020*
- Fischer, Nina (2021), "Palestinian Non-Violent Resistance and the Apartheid Analogy: Framing Israeli Policy in the 1960s and 1970s," *Interventions*, 23, 8: 1124-1139.
- Ginsburg, T (2020), "Authoritarian international law", *American Journal of*

■ موانع نظام حقوقی ایران و حقوق بین‌الملل در مقابله با جنایات بین‌المللی (مطالعه موردی غزه)

International Law, Summer, 114 (2), 221-260.

Greenstein, Ran (2020), "Israel, Palestine, and Apartheid", *Insight Turkey*, 22, 1: 73-92.

Hammond, Jeremy R (2010), "The Myth of the UN Creation of Israel", *Foreign Policy Journal*, 26

High Commissioner for Human Rights (2024), *Annual report of the United Nations High Commissioner for Human Rights and reports*, the Office of the High Commissioner and the Secretary-General, 13 February 2024 (A/HRC/55/28)

HRC (1994), Human Right Committee, *General Comment, No. 23 (50) About Article 27*.

Human Rights Council (2009), *Human Rights in Palestine and Other Occupied Arab Territories*, Report of the United Nations Fact-Finding Mission on the Gaza Conflict, A/HRC/12/48 25 September 2009.

Human Rights Council (2024), *Report of the independent international fact-finding mission on the Islamic Republic of Iran*, 26 February–5 April 2024

Johannsen, M, AbuZayyad, Z, El Ouazghari, K, Harik, J., Kurz, A, & Rabah, J (2011), "The Reconciliation of Hamas and Fatah", *Policy Brief*, 3, 1-8.

Kerr, Christa-Gaye (2020), "Sovereign immunity, the AU, and the ICC: Legitimacy undermined", *Michigan Journal of International Law*, 41: 195.

Koh, H. H (2003), "On American Exceptionalism", *Stanford Law Review (Yale Law School Legal Scholarship Repository)*, 55, 1479-1527

Koskenniemi, Martti (2017), *The politics of international law, The Nature of International Law*, London, Routledge, 355-384.

Marchand, C., Uwashema, C., & Deprez, C (2020), *Possible Impediments to Justice for Colonial Crimes: A Belgian Perspective*, Torkel Opsahl Academic Epublsher, Italy.

Mayans-Hermida, Beatriz & and Barbora Holá (2020), "Balancing 'the International' and 'the Domestic' Sanctions under the ICC Principle of Complementarity", *Journal of International Criminal Justice*, 18. 5: 1103-1130.

Nolte, G., & Aust, H. P (2013), "European exceptionalism", *Global Constitutionalism (Cambridge University Press)*, 2 (3), 407-436.

Ochs, S. L (2020), "Propaganda Warfare on the International Criminal Court", *Michigan Journal of International Law*, 42: 581.

Olalia, Eder. U (2005), *The Status in International Law of National Liberation Movements and Their Use of Armed Force*, SMA-IAPL.

- Oral Statement of the Islamic Republic of Iran in advisory proceedings concerning (2024), *Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory including East Jerusalem*, 22 February 2024
- Poissonnier, Ghislain, and David, Eric (2020), “Israeli Settlements in the West Bank, a War Crime”, *La Revue des droits de l’homme. Revue du Centre de recherches et d’études sur les droits fondamentaux*, 17.
- Randhawa, Suwita Hani (2022), “International criminalization and the historical emergence of international crimes”, *International Theory*, 14 (3): 460-502.
- Reynolds, John (2023), *Apartheid and International Law in Palestine. In Prolonged Occupation and International Law* (pp. 104-132). Netherland, Brill Nijhoff.
- Sakran, S (2019), *The Legal Consequences of Limited Statehood: Palestine in Multilateral Frameworks*, London, Routledge.
- Silverburg, Sanford R, (1977), “The Palestine Liberation Organization in the United Nations: Implications for International Law and Relations” *Cambridge Israel Law Review*, 12 (3), 365-392.
- South Africa (2023), *Application Instituting Proceedings before International Criminal Court*, 29 December 2023
- UNGA Resolution (2012), Resolution adopted by the General Assembly on 29 November 2012 (A/RES/67/19)
- UNICEF (2024), *UNICEF in the State of Palestine 2023 Year End SitRep*, Reporting Period: 1 January to 31 December 2023
- Wang, Jia (2021), “Certain Iranian Assets: The Judgment on Preliminary Objections and the Terrorism Exception to State Immunity”, *US-China Law Review*, 18: 162.
- WHO (2024), *Multi-Country Appeal: Occupied Palestinian Territory (oPt)*, Global humanitarian Overview 2024
- Schneider, L (2020), “The International Criminal Court (ICC) –a postcolonial tool for Western states to control Africa”, *Journal of International Criminal Law (JICL)*, 1 (1), 90-109.